

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІ СТУДІЇ

УДК 316.482.3(477.83-25)“1576/1578”

СУСПІЛЬНИЙ КОНФЛІКТ У ЛЬВОВІ 1576–1578 рр.: СКАРГИ МІЩАН І РІШЕННЯ КОРОЛЯ СТЕФАНА БАТОРІЯ

Ольга ГУЛЬ

*Університет Марії Кюрі-Склодовської,
пл. Марії Кюрі-Склодовської, 1, м. Люблін, 20-032, Польща,
ел. пошта: gullola@ukr.net*

У статті наведено головні причини і передумови, що викликали конфліктну ситуацію у Львові в 1576–1578 рр. Проаналізовано документи, які висвітлюють скарги представників міського поспільства на тогочасну міську владу і вимоги до неї. На основі Мальборкського декрету короля Стефана Баторія охарактеризовано наслідки суспільного конфлікту, окреслено найважливіші зміни в системі міського управління Львова.

Ключові слова: Львів, суспільний конфлікт, королівський привілей, Мальборкський декрет 1577 р., Стефан Баторій, міська рада, поспільство, Quadragintavirat.

На початку XVI ст. у більшості міст Польського королівства спостерігалися виступи міщан проти зловживань представників владних структур. Конфліктні ситуації в 1519–1521 рр., пов'язані з функціонуванням міської громади, відбулися також у Львові. Проте значного поширення виступи міщан не набули і стосувалися вони в основному проблем функціонування адміністрації міста. Лише в 1576–1578 рр., тобто в період другої хвилі суспільних конфліктів у польських містах, у Львові спостерігається масовий виступ міщан. У ньому брали участь представники різних національностей і релігійних визнань, які проживали у місті над Полтвою.

Метою статті є висвітлення основних скарг, вимог і постулатів керівників виступу громади Львова проти зловживань представників органів влади, а також порівняння скарг і вимог представників поспільства Львова зі скаргами і вимогами, які висувалися у інших містах. До цього часу конфлікти у місті Львові в період середньовіччя і ранньомодерну добу були представлені в історіографії як соціальна боротьба різних етнічно-релігійних груп. Тому актуальним залишається ґрунтовне дослідження суспільних конфліктів у Львові на тлі аналогічних виступів у інших містах Корони Польської.

Суспільні конфлікти були невід'ємним явищем життя міст Центрально-Східної Європи в XVI ст. Причини появи конфліктної атмосфери у містах були різними і пов'язувалися з сукупністю суспільних і політичних взаємин в міських громадах¹. У XV–XVI ст. у більшості польських міст спостерігався бурхливий розвиток торгівлі і ремесла, що, у свою чергу, призвело до піднесення економічного і демографічного рівня розвитку населення. Внаслідок цього у містах сформувалася нова верства населення – т. зв. “нові люди”, які досягли фінансової незалежності, але через норми існуючого права не могли дістатися до міських інституцій. Тобто попередньо усталені

---

¹ Bogucka M., Samsonowicz H. *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce przedrozbiorowej*. – Wrocław, 1986. – S. 478–480; Szczygieł R. *Konflikty społeczne w Lublinie w pierwszej połowie XVI wieku*. – Warszawa, 1977. – S. 37.

форми правління в містах вже не задовольняли суспільство, а нових ще не було, тому міщани намагалися їх собі відвоювати². До найважливіших причин суспільних виступів міщан необхідно віднести також прагнення урядуючої групи міста (“еліти влади”) змінити форму правління на олігархічну і численні зловживання представників влади своїми повноваженнями³.

Джерелами, які дають змогу відтворити перебіг подій у Львові у 1576–1578 рр., є перш за все декрети короля Стефана Баторія, зокрема Мальборкський декрет від 25 травня 1577 р. (“у справі скарги суспільства і цехів міста Львова на міську раду за перевищення повноважень влади”), оригінал якого знаходиться у фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові⁴ (текст привілею було опубліковано)⁵. Також це привілеї короля, надані у 1578 р. руській та вірменській громадам Львова⁶ (ці документи також було опубліковано)⁷, скарга від міщан Львова на магістрат міста за зловживання владою (1576 р.)⁸ і скарга русинів Львова на раду (2 травня 1577 р.)⁹.

Аналіз перебігу подій виступу вказує на те, що конфліктна ситуація в місті наростала протягом багатьох років. Основними причинами виступу міщан були значні податкові обтяження, а також численні зловживання міських урядників своїми повноваженнями. На початку XVI ст. у Львові відбулася докорінна зміна процесу виборів та функціонування основного органу міського управління – ради. До запровадження цієї зміни спричинилися тогочасний львівський староста Станіслав з Ходеча та його брат Оттон, за сприяння яких райці у 1519 р. затвердили новий “статут доброго порядку в місті”, який 1522 р. набув чинності. Повстала тоді довічна расцька колегія, яка складалася з 12 райців: шести “урядуючих” (*residentes*), які виконували службові обов’язки протягом даного року, і шести так званих “старих” райців (*antiqui*), які виконували в цей час дорадчі функції. Від цього часу щороку ці колегії взаємно змінювалися. При цьому шість радників, які виконували владні повноваження в попередньому році, складали стару раду, а колегія “старих райців” виконувала обов’язки урядуючих райців. У випадку, коли місце в раді звільнялося (через смерть котрогось із членів ради, чи якщо райця вирішував покинути місто), райці мали право вибрати нового члена ради лише з числа лавників¹⁰. А членів лавничого суду, в свою чергу, могли вибирати лише райці.

Коли наступник Оттона з Ходеча староста Микола Одновський виступив проти такого порядку вибору членів міської ради, стверджуючи, що йому як старості надається право поповнення членів міської ради з числа лавників, рада, апелюючи до короля і покликаючись на рішення від 1519 р., одержала від короля Сигізмунда I приві-

² Szczygiel R. Wpływ konfliktów wewnętrznych w miastach polskich XV–XVI wieku na zmiany struktur społecznych // *Stare i nowe struktury społeczne*. – Lublin, 2009. – Т. 1: Miasto / red. J. Styk i G. Misztal. – S. 39–50.

³ Bogucka M, Samsonowicz H. *Dzieje miast i mieszczaństwa w Polsce...* – S. 479.

⁴ Оригінал: Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДАІУ), ф. 131, оп. 1, спр. 576; копії: Там само, ф. 52, оп. 2, спр. 613, арк. 110–113; спр. 615, арк. 72–80; оп. 1, спр. 97, арк. 49–52.

⁵ *Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.)* / упор. М. Капраль; наук. ред. Я. Дашкевич, Р. Шуст. – Львів, 1998. – С. 387–396.

⁶ ЦДАІУ, ф. 52, оп. 2, спр. 613, арк. 119, 125; спр. 615, арк. 117–120.

⁷ *Привілеї національних громад міста Львова (XIV–XVIII ст.)* / упор. М. Капраль; наук. ред. Я. Дашкевич, Р. Шуст. – Львів, 2000. – С. 54–56, 298–301.

⁸ *Соціальна боротьба в місті Львові в XVI–XVIII ст.*: зб. док. – Львів, 1961. – С. 36–39; ЦДАІУ, ф. 52, оп. 1, спр. 97, арк. 34–34 зв.

⁹ *Соціальна боротьба в місті Львові...* – С. 40–41.

¹⁰ Czołowski A. *Pogląd na organizację i działalność dawnych władz m. Lwowa*. – Lwów, 1896. – S. 12. – Odb. z Księgi pamiątkowej. Lwów w okresie samorządu; Ptaśnik J. Walki o demokratyzację Lwowa od XVI do XVIII wieku // *Kwartalnik Historyczny*. – 1924. – R. 38. – S. 229.

лей від 2 липня 1541 р.¹¹, яким затверджувався цей порядок виборів. Таким чином, починаючи від 1519 р., у Львові було утверджено процедуру виборів райців, яка легалізувала процес замикання “еліти влади” міста. Адже від цього часу гроно осіб, які могли претендувати на місце в раецькій колегії, звузилося до 11 членів лавничого суду. До того ж лавниками досить часто ставали родичі представників керуючої еліти. У свою чергу, це було причиною численних зловживань представників владних кіл своїми повноваженнями.

За часів досить спокійного панування Ягеллонів міщани не були обтяжені високими податками. Їх мало цікавило, як рада міста розпоряджається міськими доходами. Однак, починаючи від 1570 р. і в наступні роки, на міщан Львова наклали додатковий податок – подвійний шос (так звана “дупля”). Фінансові обтяження були для поспільства Львова дуже вагомими і з тієї причини, що магістрат у 1570 р. взяв позичку на місто у сумі 692 злотих, а у 1575 р. через нестачу у міській казні місто було змушене позичити ще 1 тис. злотих на фортифікаційні роботи¹². Одночасно львів’яни помітили, що міські села Кульпарків, Клепарів, Головсько, Замарстинів, Брюховичі і Білогорща стали власністю когось з райців чи їх родичів. Ці економічні обтяження були основними причинами конфлікту між поспільством Львова і радою. У 1576 р. міщани, організовані в цехи, і вся громадськість міста (*cives, tota communitas, civitatis Leopoliensis*) написали скаргу, у якій висловили своє обурення проти діяльності ради і відправили її королеві.

Проводячи аналогію з виступами в інших містах Речі Посполитої, можна помітити, що закономірністю всіх суспільних рухів XVI ст. було подання своїх постулатів від громадськості міста раді, а потім – подання цієї скарги до монарха. Порівнюючи постулати краківського поспільства під час виступів проти ради в 1521 р. чи люблінського в 1522 р. з певними статтями обвинувачень і постулатів львівських міщан в 1576 р., ми можемо відмітити певну схожість. Зокрема, міщани скрізь домагалися, щоб райці звітували про прибутки і видатки міста, а справи, які стосувалися оподаткування міщан, розглядалися громадою мешканців міста. В усіх петиціях були обвинувачення райців у непотизмі. Отже, можна припустити, що організатори виступу у Львові були обізнані з вимогами міщан інших міст. Можливо, перемога міщан в інших містах Польщі була своєрідним каталізатором для виступу львів’ян¹³.

Основні звинувачення щодо діяльності міської ради у Львові, викладені у згаданій скарзі, стосувалися наступних проблем:

- 1) райці пригноблювали міщан дуже важкими фінансовими обтяженнями;
- 2) райці присвоювали собі прибутки від міських сіл;
- 3) через недотримання засад права складу рада довела місто до економічного занепаду (міщани критикували торгівельну політику міста);
- 4) суди видавали несправедливі вироки, рада не допускала міщан до королівської апеляції;
- 5) посади бургомістра, райців, вїта і лавників займали не представники громадськості міста чи “довірені особи короля”, обрані чесним способом, а райці призначали самі себе та своїх родичів. У скарзі подавали приклад родинних зв’язків райці Вольфа Шольца, син якого виконував обов’язки вїта, а двоє його зятів і троє інших родичів засідали в лаві;

¹¹ *Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.)...* – С. 243; ЦДАЛ, ф. 52, оп. 2, спр. 615, арк. 87.

¹² Zubrzycki D. *Kronika miasta Lwowa.* – Lwów, 1844. – S. 199.

¹³ Szczygiel R. *Konflikty społeczne w Lublinie w pierwszej połowie XVI wieku...* – S. 37.

- 6) міщани вимагали, щоб рада звітувала перед ними про прибутки і видатки міста;
- 7) звинувачували райців у небажанні виконувати рішення короля і сейму;
- 8) райці не дбали про розвиток торгівлі¹⁴.

Через усі наведені зловживання міщани просили короля, щоб “за допомогою авторитету Його Королівської Милості” він допоміг львів’янам врятуватися від кривд ради. Просили вони і про надання королем на Торунському сеймі привілею, згідно з яким купці і цехи міста Львова змогли б вибирати з-поміж себе до ради міста “міських райців” і до інших урядів справедливих і гідних мужів, “щоб можна було вибирати райців міста не для пригноблення і панування, але для доброго управління”.

Поспільство також просило, щоб король відрядив у місто комісарів, які могли би проаналізувати ситуацію і, будучи “суддями”, посередниками між міщанами і колегією райців, вирішили б суперечку. Під скаргою немає жодних прізвищ, лише підписано: “Contubernia et communitas civitalis Leopoliensi”¹⁵. Діями поспільства керували головним чином Якуб Сошка, Йоан Шульчік, Йоан Ганшорн, Йоан Недзведзь і Йоан Ожешек¹⁶. Юридичну сторону справи вів Йоан Зайдліч.

Детальніший розгляд скарг міщан дозволяє зробити наступні висновки. Головне звинувачення представників міської ради стосувалося податкових обтяжень міщан та недотримання райцями обов’язку “складання рахунків” перед представниками міської громади. Як наслідок, основною вимогою поспільства було утвердження права вибору громадою міста своїх репрезентантів до міської влади, які могли б контролювати фінансову діяльність ради. Правдоподібно, малося на увазі запровадження у Львові інституції “третього порядку”, які в цей час функціонували у більшості міст Корони Польської.

Звинувачення у використанні райцями на власні потреби доходів від міських сіл стосувалися сіл Сихова і Зубри. Ці поселення райці купили в 1507–1508 рр. у шляхтича Яна Яцимирського за гроші частково з міської каси, а частково з власних заощаджень¹⁷. Використовували прибутки від них вони виключно на власні потреби. З аналогічними звинуваченнями поспільство виступало також і у 1519 р.¹⁸

Наявність звинувачення райців у поширенні незгоди і ненависті проти шляхти може свідчити про те, що керівники міщан до певної міри підтримували львівського старосту Миколая Гербурта у його суперечці з міською радою. Причиною спору була незгода львівського старости з давнім звичаєм виборів райців, згідно з яким староста як представник короля не мав жодного впливу на комплектування складу міської ради, а міг лише призначати королівського бургомістра. Слід зазначити, що рада, намагаючись зберегти існуючий стан міського управління, звернулася до короля з проханням підтвердити декрети короля Сигізмунда I (від 1538 і 1541 р.), якими регламентувалася давня процедура виборів ради. Даний привілей було видано в Торуні 27 жовтня 1576 р.¹⁹ Цей спір був також наслідком змін, які відбулися у судовій системі Польського королівства в період першого безкоролів’я, зокрема запровадження шляхетським станом каптурових судів²⁰. Від цього часу апеляції від міських судів мали подаватися

¹⁴ Соціальна боротьба в місті Львові... – С. 36–39.

¹⁵ Там само. – С. 36–39.

¹⁶ Привілей міста Львова (XIV–XVIII ст.)... – С. 387–396.

¹⁷ Zubrzycki D. Kronika miasta Lwowa... – S. 133.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Привілей міста Львова (XIV–XVIII ст.)... – С. 385–387; ЦДІАЛ, ф. 52, оп. 2, спр. 615, арк. 80–89.

²⁰ Akta Grodzkie i Ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie. – Lwów, 1909. – Т. XX. – S. 13, 20–21, 30–37.

не до Вищого суду магдебурзького права на Краківському замку, а до генерального воєводського суду²¹. Рада Львова неодноразово протестувала проти підпорядкування її шляхетському судівництву, аргументуючи це тим, що судочинство Львова організоване за зразком німецького права і значно відрізняється від шляхетського²².

У скарзі львівського міщанства не містилося звинувачень, які б стосувалися конкретних осіб. Не було в ній і вимоги усунути когось з райців від урядування, чи навпаки, призначити до складу ради когось із поспільства. Тому слід виключити судження про персональний характер виступу. Не було у цьому документі також і вимог, які б захищали інтереси найбіднішого населення. Тому припускаємо, що ініціаторами подання скарги королеві були представники тогочасного середнього класу населення, тобто члени ремісничих цехів.

Постулати, які представники поспільства подали королеві, стосувалися питань суспільно-господарської, судової, фінансової сфер і сигналізували про сильне незадоволення міщан усталеними формами урядування, зокрема, розповсюдженням nepотизму.

Протягом 1576–1578 рр. тривала судова суперечка між представниками громади міста і райцями. На суді раду репрезентували Симон Магістер, Ніколаус Геласіно, Йоан Залеські, Вольф Шольц, Бартоломей Газдовські, Альберт Бакалавр. Найвагомим документом, яким вирішувався даний конфлікт, був декрет, виданий 25 травня 1577 р. в Мальборку. Цей документ одночасно був вироком королівського суду і містив 17 статей. Рішення короля Стефана Баторія переважно були компромісними, зокрема:

1) звинувачення райців у привласненні собі міських маєтків король відкинув і виправдав представників ради. Хоча села Сихів і Зубра набуто за рахунок міста в 1507–1509 рр., в записях про купівлю дані села вписано як особиста власність райців, тому король залишив ці поселення на вічне користування представникам ради;

2) звинувачення, що стосувалися міського майна, зокрема двох кам'яниць, проданих міською радою, король не підтримав. Натомість він заборонив раді самовільно ними розпоряджатися. Від цього часу райці зобов'язувалися складати звіти про стан міських маєтностей;

3) обвинувачення у тому, що видатки міської адміністрації протягом 1562–1569 рр. зовсім не контролювалися, а попередні чи наступні якщо і контролювалися, то неформально, король частково задовольнив. Згідно з королівським вироком, нова рада мала звітувати про прибутки і видатки міста перед комісією, яка мала складатися з представників “старої” ради, чотирьох лавників і у присутності шести делегатів від поспільства. При цьому король визначив собі право призначати до комісії також власного делегата;

4) процес виборів до міської ради король залишив в незмінному стані, оскільки незадовго перед тим він затвердив привілей Сигізмунда I від 1541 р. у цій справі;

5) скарга, що стосувалася апеляції і недопущення до міських актів судових справ (міщани скаржилися, що райці не дозволяють оглядати судові акти після їх складання, а відразу посилають справу на королівський суд), була категорично відкинута. Король вирішив, що ці акти не будуть доступними міщанам;

6) дім писарів, який, як підтвердили райці, вже виключили з власності міста і виділили для мешкання писарів, король залишив у розпорядженні райців;

7) права складу, яке шляхта і представники гродського уряду обминали, король наказав всім дотримуватися;

²¹ *Akta Grodzkie i Ziemskie...* – Т. XX. – С. 22–28.

²² *Ibidem.* – С. 20–21, 31–33, 50.

8) міщани скаржилися на обтяження обрахуваннями будинків, виставлених на продаж. Радники погодилися, що такі обрахування вже не будуть практикуватися, король цю згоду райців затвердив;

9) у справі збору міських податків король вирішив, що рада не може накладати на міщан податки без попередньої згоди на це всіх громадян міста, як це відбувалося в інших містах;

10) у справі вибору колегії “40 мужів”, яка мала репрезентувати поспільство Львова, було вирішено, що вибори до цієї інституції мають проводитися за зразком інших міст, особливо Кракова;

11) звинувачення щодо повинностей передміщан було цілком відкинуто. Передміщани, як і раніше, мали відпрацьовувати всі повинності, які були призначені їм радою;

12) король також підтвердив, що цехові привілеї, видані з дозволу ради, залишаються актуальними;

13) розгляд суперечки про занепад ярмарку в день Святої Маргарити король залишив для самостійного вирішення між мешканцями міста і радою;

14) Стефан Баторій наказав негайно оприлюднювати всі ухвали громади міста до відома всіх міщан;

15) король заборонив райцям використовувати для власних потреб каміння, призначене для будівельних робіт на міських баштах;

16) давня міська міра грошей, що знаходилася в ратуші, мала бути доступною для міщан;

17) всі інші скарги і справи приватних осіб король наказував розглянути зібранню поспільства. Король рекомендував міщанам і раді порозумітися і не чинити бунтів під загрозою штрафу в тисячу гривень до королівської скарбниці²³.

Якщо придивитися ближче до постулатів міської опозиції і рішень короля, можна помітити, що у королівському вироці порушено більше спірних справ, ніж у скаргі міщан. Це було викликано тим, що у процесі вирішення суперечки між міщанами і радою до короля продовжували надходити скарги від громадськості Львова.

Вирок короля можна поділити на наступні групи проблем:

- статті, що стосувалися економічного життя міста (7, 13);
- статті, в яких засуджувалися райці у зловживанні владою (1, 2, 15, 16);
- статті, що регулювали виконання службових обов’язків міською владою (4, 5, 17);
- статті, згідно з якими поспільство отримувало право брати участь у діяльності органів міської влади (2, 3, 4, 10, 14, 16);
- статті, які захищали міщан перед міською радою (8, 12)²⁴.

Хоча Мальборкський декрет був компромісним, більшість його постанов виявляли прихильне ставлення короля до львівського міщанства. У порівнянні з попереднім періодом становище поспільства змінилося. Воно отримало право вибирати своїх представників до інституції “40 мужів”, яка мала на рівні з радою і лавою формувати судову владу в місті. Важливим досягненням було і право міщан контролювати фінансову діяльність влади. Окрім того, король заборонив райцям самостійно розпоряджатися міським майном і накладати міські податки без попередньої згоди всіх громадян міста. Якщо порівнювати вимоги поспільства з рішенням короля, слід зазначити, що частину скарг міщан король не задовольнив. Це, зокрема, звинувачення про привлас-

²³ *Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.)...* – С. 387.

²⁴ Поділ проведено за прикладом Ришарда Щигела (Szczygiel R. *Konflikty społeczne w Lublinie w pierwszej połowie XVI wieku...* – S. 67).

нення прибутків з міських сіл Сихова і Зубри, вимога міщан повернутися до попереднього способу виборів ради і вимога передміщан звільнити їх від повинностей на користь міста. Отже, вирок короля слід визнати компромісним. У ньому монарх, задовольняючи частину вимог міщан, зробив все можливе для утримання позиції міської ради. Тобто основним завданням вироку була пацифікація стосунків у місті.

Неспокійну атмосферу у Львові використали представники української та вірменської громад. Вони також висунули власні вимоги щодо політики міської влади. Міщани русини 2 травня 1577 р. звернулися до короля зі скаргою на бургомістра і райців, які ув'язнили русинів Хому Бабича і Хому Кушніра через те, що ті шинкували пиво і мед на передмістях згідно з привілеями, які українцям надали королі Сигізмунд Август 20 травня 1572 р.²⁵ і Генріх Валуа 15 квітня 1574 р.²⁶, і підтвердив Стефан Баторій²⁷. Король Стефан розглянув скаргу 21 червня 1578 р. Вирок засвідчив кардинальну зміну у ставленні короля до русинів, бо, хоча привілей від 1572 р. зрівнював русинів у правах з католиками, тобто дозволяв їм вільне шинкування пива і роздрібну торгівлю, король дозволив русинам торгувати будь-якими товарами на фунти і лікті лише на час ярмарків, забороняючи при цьому шинкування напоїв на передмістях²⁸. Луція Харевічова пояснювала зміну рішення Стефана Баторія впливом на нього ради²⁹. Однак деякі дані вказують на інші причини. 16 червня 1578 р., за королівським наказом було страчено керівника козацьких виступів Івана Підкову. Львівські русини забрали тіло страченого до церкви і з церемоніями поховали. Можливо, ці події вплинули на ухвалу такого несприятливого для українців королівського рішення. Ян Птаśник стверджував, що у боротьбі з радою русини йшли “рука в руку” з католицьким населенням Львова. Підтвердженням цього може бути той факт, що двоє купців-русинів 1579 р. увійшли до складу Колегії “40 мужів” і залишалися в ній до смерті³⁰.

Значно сприятливішим був королівський привілей від 1578 р., адресований львівським вірменам. З тексту документу відомо, що вірменські старійшини скаржилися, що, незважаючи на те, що представники їх громади платили усі міські податки нарівні з міщанами-католиками, міська влада обмежувала їхні права. Зокрема, вірменам заборонялося займатися ремеслами і шинкуванням напоїв, не дозволялося продавати дорогі тканини в своїх будинках і винаймати порожні крамниці для продажу тканин (суконниці). Згідно з рішенням короля усі ці прохання львівських вірмен задовольнялися. До того ж, цим декретом король затвердив їм право користуватися вірменськими правами і судами³¹.

Найбільшим досягненням львівського міщанства у цьому протистоянні, безсумнівно, було створення інституції “сорок мужів” (Quadragesimavirat), яка мала складатися з 20 купців і 20 ремісників. На початку XVII ст. колегія “сорока мужів” була основною інституцією, яка репрезентувала поспільство перед міською радою. Українське населення Львова небагато отримало від участі у конфлікті. Єдиним позитивним резуль-

²⁵ Привілей національних громад міста Львова (XIV–XVIII ст.)... – С. 45.

²⁶ Там само. – С. 51.

²⁷ Там само. – С. 53.

²⁸ Там само. – С. 54.

²⁹ Charewiczowa Ł. Ograniczenia gospodarcze nacji schizmatyckich i żydów we Lwowie XV i XVI wieku // *Kwartalnik Historyczny*. – 1924. – R. 38. – S. 201.

³⁰ Птаśник J. Walki o demokrację Lwowa od XVI do XVIII wieku... – S. 229.

³¹ Привілей національних громад міста Львова (XIV–XVIII ст.)... – С. 298–301; ЦДІАЛ, ф. 52, оп. 2, спр. 613, арк. 125.

татом для них було допущення двох русинів Леська і Хоми Бабича до складу колегії “сорока мужів”.

Як бачимо, у Мальборкському декреті король найбільше уваги звернув на участь поспільства в управлінні містом. Значна частина статей королівського вироку стосувалися звинувачень райців у перевищенні своїх повноважень. Вагомим досягненням громади міста була заборона райцям використовувати міське майно на власні потреби, а також те, що рада була змушена звітувати про прибутки і видатки міста перед громадськістю. Не буде, мабуть, перебільшеним твердження, що Мальборкський декрет був великим кроком уперед на шляху до демократизації міського устрою Львова.

SOCIAL CONFLICT IN L'VIV IN 1576–1578: CITIZENS' COMPLAINTS AND THE VERDICT OF KING STEPHEN BÁTHORY

Olga GUL'

*Maria Curie-Skłodowska University,
1, Maria Curie-Skłodowska Sq., Lublin, 20-032, Poland,
e-mail: gullola@ukr.net*

The article establishes the key reasons and preconditions which gave rise to the conflict in L'viv in 1576–1578. The documents covering the citizens' complaints about the city authorities of that time and their claims have been analyzed. The consequences of the social conflict have been described with reference to the Treaty of Malbork of King Stephen Báthory. Most significant changes in the system of L'viv city administration have been highlighted.

Keywords: L'viv, social conflict, royal prerogative, Treaty of Malbork of 1577, Stephen Báthory, city authorities, citizenship, Quadragintavirat.

ОБЩЕСТВЕННЫЙ КОНФЛИКТ ВО ЛЬВОВЕ В 1576–1578 гг.: ЖАЛОБЫ МЕЩАН И РЕШЕНИЕ КОРОЛЯ СТЕФАНА БАТОРИЯ

Ольга ГУЛЬ

*Университет Марии Кюри-Скłodовской,
пл. Марии Кюри-Скłodовской, 1, Люблин, 20-032, Польша,
эл. почта: gullola@ukr.net*

В статье представлены основные причины и предпосылки, которые привели к возникновению конфликтной ситуации во Львове в 1576–1578 гг. Проанализированы документы, которые освещают жалобы представителей городского простонародья на тогдашнюю городскую власть и требования к ней. На основе Мальборкского декрета короля Стефана Батория охарактеризованы последствия общественного конфликта, указаны важные изменения в системе городского управления Львова.

Ключевые слова: Львов, общественный конфликт, королевская привилегия, Мальборкский декрет 1577 г., Стефан Баторий, городской совет, посольство, Quadragintavirat.

Стаття надійшла до редколегії 05.06.2011

Прийнята до друку 27.07.2012